

DINO BUZZATI:

ALÁZAT

Egyszer egy Celestino nevű barát elhatározta, hogy remete lesz, mégpedig a metropolisz kellős közepén, ahol legnagyobb a szív magánya, s legerősebb a Sátán kísértése. Mert csodálatos a keleti sivatagok, a kőből, homokból és tűző naptól való sivatagok ereje, a leggőgösebb ember is rádöbben ott a saját kicsinységére, szembenézve a teremtés mérhetetlenségével s az örökkévalóság szakadékaival; de még hatalmasabb a nagyvárosi pusztaság, a nyüzsgő sokadalom, a sietés, a kerekek, az aszfalt és neonreklámok pusztája, no meg az óráké, melyek mind együtt járnak, egy ütemre, s mind együtt mondják ki, ugyanabban a pillanatban ugyanazt az ítéletet.

Nos, e bús sivatag legkietlenebb pontján élt Celestino atya, az Örökkévalóság imadásának ekstázisában; de mivel híre terjedt bölcsességének, messze földről is fölkereste a sok zaklatott, dúlt lelkű ember, ki tanácsért, ki hogy meggyőnjön neki. Isten tudja, hogyan, valami ősrégi teherautóroncsot talált egyszer egy elhagyott kovácsműhely mögött, ennek a szűk s immár teljesen ablaktalan vezetőfülkéjét használta gyóntatószék gyanánt.

Egy szép napon úgy estefelé, minekutána hosszú-hosszú órákon át hallgatta a számtalan bűn többé-kevésbé bűnbánó számbavételét, s épp távozni akart örkunyhójából, egy sovány, keszeg alak körvonalai bontakoztak ki hirtelen az esti homályból. Alázatos, vezeklő testtartással közeledett a gyónó.

A késői vendég már ott is térdelt az imázsámolyon - csak akkor, az utolsó pillanatban vette észre a remete, hogy pap az illető.

- Mit tehetek érted, papocskám? - kérdezte tőle szokott türelmes, megbocsátó hangján.

- Gyónni jöttem - szólt amaz, s tüstént belefogott bűnei felsorolásába.

Mármost Celestino atya rég megszokta, hogy el kell viselnie azoknak a személyeknek - többnyire nőknek - a bizalmát, akik afféle hóbortból járnak hozzá gyónni, s a lehető legártatlanabb cselekedetek aprólékos elmesélésével untatják. Ám olyannal, aki ennyire híjával lett volna a bűnnek, nem esett még találkozása soha. A gyarlóságok, melyekkel a papocska vádolta magát, úgyszólván nevetségesek voltak; csupa súlytalan, jelentéktelen semmiség. Mindazonáltal a remete, ismervén az embereket, jól tudta, hogy a neheze még csak most következik, a papocska kerülgeti, mint macska a forró kását.

- Rajta, fiacskám, szedd össze magad. Későre jár, s őszintén szólva kezd hideg is lenni. Térjünk a lényegre!

- Nincs bátorságom, atyám... - hebegte a papocska.

- Mit követtél el, mondd, mi a csudát? Amúgy igazán rendes fiúnak látszol. Nem hinném, hogy gyilkoltál volna. S a gőg sarával sem igen mocskolhattad be magad.

- Pedig épp erről van szó... - sóhajtotta amaz, alig hallhatóan.

- Gyilkosság?

- Nem. A másik.

- Gőg? Lehetséges volna?

A pap bűnbánóan bólintott.

- Beszélj hát, ki vele, édes lelkem. Noha igencsak nagy volt a mai fogyasztás, nem merült ki teljesen az Úristen kegyelme, azt hiszem, számodra bőségesen elegendő, ami még maradt a raktáron.

Az ifjú pap végre nekiveselkedett:

- Nos halljad, atyám. A dolog igen egyszerű, de irtózatos is egyúttal. Nem-rég szenteltek pappá. Alig néhány napja léptem hivatalba a számomra kijelölt parókián. És hát...

- Ej no, beszélj, fiacskám, mondd! Ígérem, nem fogom leharapni a fejed.

- És hát... amikor meghallom, hogy „tisztelendő úr” -nak szólítanak... akár hiszi, atyám, akár nem... tudom, nevetségesnek hathat... nos, én olyankor boldog vagyok, igen, valami nagy-nagy melegség árad szét a szívemben...

Szó, ami szó, igazán nem nagy bűn; a hívők többségének, beleértve a papokat, eszébe se jutna meggyónni. Váratlanul érte így ez a vallomás a remetét is, nem volt rá felkészülve. Szóhoz se jutott egy ideig (ez se fordult még vele elő).

- Hm... hm... értem... nem szép dolog... Ha nem is maga a Sátán az, aki a szívedet melengeti, de kis híja... Szerencse, hogy magadtól rájöttél... S a szégyenkezésed jó jel, remélhetjük, hogy nem esel vissza ebbe a vétékbe... Igazán szomorú volna, ha hagynád, hogy megfertőzze fiatal lelkedet... *Ego te absolvo*.

Vagy három-négy esztendő múlva - Celestino atya tökéletesen megfélekedett közben a fura esetről - újra jelentkezett a pap; gyónni jött megint.

- De hiszen téged láttalak már, ha nem tévedek. - Nem tévedsz, atyám.

- Mutasd magad... Az ám! Te vagy az, aki... aki élvezte, ha tisztelendő uramozzák. Így van?

- Így - válaszolta a pap, aki ezúttal tán kevésbé látszott papocskának; valamelyest méltóságteljesebb volt az arckifejezése. Különben fiatal volt, meg éppoly sovány is, mint az első alkalommal. És éppúgy fülig pirult.

- Ó, ó... - diagnosztizálta kapásból s béketűrő mosollyal Celestino - ennyi idő alatt se tudtunk megjavulni?

- Rosszabb a helyzet, rosszabb.

- Ej, ej, végül még megijesztesz. Beszélj hát.

- Nos... - fogott bele irtóztatós erőfeszítéssel a pap sokkal, sokkal rosszabb, mint múltkor... Én... én... ..

- Bátorság, fiacskám - buzdította Celestino, két tenyere közé fogva a pap kezét. - Lásd, magam is szorongok már, ne kínozz tovább.

- A helyzet a következő: ha megszólít valaki, s azt mondja, „monsignore”, én... én...

- Jólesik, igaz?

- Sajnos.

- Elégtételt érzel, melegséget a szívedben?

- Pontosan...

A remete gyorsan, egy-két szóval elintézte az ügyet. Első alkalommal még meglehetősen érdekesnek látta, afféle különleges esetnek. Most már csöppet sem érdekelte. Szegény hülye lehet ez, gondolta, afféle „szent”, akivel tréfálkoznak az emberek, ugratják. Igazán nem az a fickó, akit vártni kell, hadd sóvárogjon jó sokáig a feloldozás után!... Néhány perc múlva el is küldte, Isten hírével.

Megint eltelt vagy tíz esztendő, a remete ugyancsak vén volt már, amikor a papocska újra jelentkezett. Persze ő is öregedett közben, még soványabb lett, még sápadtabb, a haja őszbe csavarodott. Celestino most meg sem is-merte. De alighogy beszélni kezdett, hangjának színe mégiscsak fölébresztette a szunnyadó emléket.

- Ó, te vagy az a bizonyos „tisztelendő” meg „monsignore”! Vagy tévednék talán? - kérdezte Celestino szokott lefegyverző mosolyával.

- Jó az emlékezőtehetséged, atyám.

- Mennyi idő is telt el azóta?

- Majdnem tíz esztendő.

- És tíz esztendő alatt mit sem változott a helyzet?

- Rosszabbodott, jaj, rosszabbodott.

- Hogyhogy?

- Lásd, atyám... most... valahányszor úgy szólítanak, hogy "kegyelmes uram", én...

- Nem is kell, hogy folytasd, fiacskám - szólt Celestino birkatürelemmel. - Mindent értek. *Ego te absolvo*.

Közben ezt gondolta: sajnos az évek múlásával egyre naivabb lesz ez a szegény pap, mind együgyűbb, korlátoltabb; az emberek meg annál nagyobb kedvvel üznek tréfát belőle. Ő pedig, a szerencsétlen, hagyja magát ugratni, még tetszik is neki. Fogadni merek, öt-hat év múlva azzal jön majd gyónni, hogy amikor „eminenciás uramnak” szólítanak, és a többi és a többi.

Ami pontosan be is következett. Egy évvel előbb, mint várta.

S ismét eltelt-azzal az ijesztő gyorsasággal, amely mindannyiunknak ismerős - jó néhány esztendő. Celestino atya már olyan vén volt, olyan elaggott, hogy reggelenként karjukban vitték a hívek a gyóntatószékig, este meg vissza, az odújába.

El kell-e most mesélnünk, töviről hegyire, mint jelentkezett újra egy szép napon a papocska? S hogy megöregedett ő is, sápadtabb, szikkadtabb és görnyedtebb volt, mint valaha? S hogy még mindig ugyanaz a lelkifurdalás kínozza? Nem, erre nyilván semmi szükség.

- Szegény, szegény papocskám - üdvözölte őt szeretettel az agg remete -, itt vagy hát megint, hogy meggyónd a régi bűnödet, azt a bizonyos gögöt?

- A lelkembe látsz, atyám.

- S most mivel hízelegnek neked az emberek? Gondolom, „őszentségének” szólítanak immár.

- Így van, pontosan így - ismerte el a pap, a lehető legszenvedőbb hangon.

- S valahányszor így szólítanak, valamiféle kellemes érzés tölt el, öröm, már-már boldogság?

- Sajnos, sajnos. Meg tud-e vajon bocsátani nékem az Isten?

Celestino atya csak somolygott magában. Meghatotta ez a kitartó naivság, csökönyös ártatlanság. Egy pillanatra elképzelte a szegény, aláztatós, nem túl okos papocska sivár életét valami isten háta mögötti parókián, a hegyekben, tompa eszű, rosszindulatú emberek között. Szomorú egyhangúságban telnek a napok, hónapok, évszakok, esztendők, ő mind mélabúsabb, környezete pedig mind kegyetlenebb. Monsignore... kegyelmes úr... eminenciás úr... most meg már őszentsége. Gátlástalanul üznek csúfot belőle immár, alpári, otromba tréfálkozásuk nem ismer határt. S lám, ő nem sértődik meg, sőt a megszólítások, ezek a tündöklő, nagy szavak valamiféle gyermeki boldogsággal töltik el a szívét. Boldogok a lelki szegények, állapította meg magában végül a remete... *Ego te absolvo*.

Míg egy nap, halálát érezvén közeledni, a vénségesen vén Celestino atya életében először a maga számára kért valamit. Vigyék el Rómába valamiképpen. Mielőtt örökre lehunyja a szemét, szeretné látni, ha csak egy pillanatra is, a Szent Péter-bazilikát, a Vatikánt, a Szentatyát.

Megtagadhatták-e a kérését? Hordágyra fektették, s elzarándokoltak vele a kereszténység fővárosába. S mivel Celestino órái immáron meg voltak számlálva, rögtön föl is cipelték a Vatikán lépcsőin, s bevitték egy terembe, ahol már vagy ezer zarándok tartózkodott. Itt lerakták egy sarokba, hadd várjon ő is.

Vár, vár Celestino atya, végre látja, hogy oszlik a tömeg, utat csinál, az óriás terem túlsó végében kissé hajlott hátú, vékony fehér alak tűnt fel. A pápa!

Hogy néz ki vajon? Milyen az arca? Celestino atya világlátésában vakki volt, akár a vakondok, s most kimondhatatlan borzalommal állapította meg, hogy otthon felejtette a szemüvegét.

De szerencsére közeledett a fehér alak, egyre nagyobb lett, míg végre ott állt előtte, igen, pontosan az ő hordágya előtt. Celestino megtörölte keze fejével könnyben úszó, rövidlátó szemét, s lassan felült. Ekkor megpillantotta a pápa arcát. És fölismerte.

- Ó, te vagy az, szegény papocskám, szegény kis papocskám! - kiáltotta az öreg, nem bírván úrrá lenni felindultságán.

S a Vatikán ódon fenséggel átítatott falai közt íme a következő jelenet játszódott le - először a történelemben: a Szentatya s egy isten tudja, honnan idezarándokolt vénségesen vén, ismeretlen barát, egymás kezét fogva együtt zokogott.

Telegdi Polgár István fordítása